

WAAROM SCHAAKT U EIGENLIJK ?

Het is hier in Beverwijk een gezellige boel. De zaal zoemt als een bijenkorf en af en toe passeert er een worstje voor de man naast mij, die blijkbaar nog niet gegeten heeft. Hij bijt er een stukje af en blijft dan bevroren zitten, want zijn koning staat niet al te best. Het kan ook zijn, dat hij plotseling iets ziet, waarover nog dagen zal worden nagesproken. Meestal heeft men daar 's avonds in bed weer spijt van. Schakers, die *plotseling* iets zien, behoren gewoonlijk niet tot de topklasse. Intussen wordt het worstje al kouder en kouder en als hij eindelijk zijn koning naar h1 verschuift, drukt hij het verstrooid in zijn asbak, in de mening dat het een sigaar is.

De man aan mijn andere zijde fluit. Hij is in tijdnood en beoefent de zorgeloosheid. Als hij niet zo met zijn stoel wiebelde, dan zou ik erin geloven. Er zijn ook spelers, die zachtjes neuriën. Dit is om aan te geven: mij heb je nog niet. En dan zijn er de trommelaars. Deze roffelen met de vingers voortdurend op tafel. Persoonlijk kan ik daar het minst tegen, hoewel ik moet toegeven, dat het sympathieker is. Door fluiten en zoemen stimuleert men een onbekommerdheid, die er niet is, terwijl de trommelenaar tenminste rondborstig toegeeft, dat hij in de boot zit. Niettemin is het om dol te worden.

Mijn tegenstander recht tegenover mij heeft zijn ge-

zicht in de handen begraven en denkt furieus. Hij is aan zet, maar heeft zeeën van tijd. Mijn hoop, dat hij het pionoffer aanneemt, wordt kleiner en kleiner. Hij had het anders allang geaccepteerd. Of denkt hij dieper en ziet, dat het incorrect is? Verontrustende gedachte! Ik stap op en ga eens lopen.

Op zo'n wandeling kom je van alles tegen. Daar zijn bijvoorbeeld de redacteurs van schoolbladen, vol met ideeën en sproeten, die al die tijd op de loer gelegen hebben en nu opeens te voorschijn komen. Hun meest gestelde vraag is deze: waarom schaakt u eigenlijk? De kern van deze vraag zit natuurlijk in het woordje 'eigenlijk'. De jongen bedoelt daarmee, dat men beter deed het te laten. Mensen, die niet schaken, kijken tegen de volgende paradox aan: zij zien iemand, die vermoeid is, doordat hij een stuk geschreven of een lezing gehouden heeft, urenlang ingespannen nadenken en na afloop verkwikt opstaan. Hoe kan dat? Is dat nu ontspanning? Jazeker. De inspanning geschiedt namelijk op een terrein, dat geheel en al verschilt van het gebied, waarop men tevoren moe geworden is. Men herstelt zijn energie door deze te verleggen naar een totaal nieuwe sector. Deze sector is de abstracte bespiegeling. Juist omdat schaken met uw vorige problemen niets te maken heeft en zich afspeelt op een van het leven afgesloten vierkant, daarom rust men ervan uit. Kruiswoordraadsels hebben dezelfde uitwerking. Het zijn *geïsoleerde* vraagstukken. Ook klaverjassen heeft dit effect. Alle spelen hebben dit met elkaar gemeen, dat er geen voeling is

met de wereld daarbuiten. Men trekt zich een ogenblik uit het leven terug. Men wordt monnik, doch zonder gelofte van stabiliteit. Dadelijk stort men zich weer in de golfslag der sentimenten, maar intussen heeft men urenlang gedreven in het effen water der zuivere contemplatie.

Het plezier van het schaken is dan ook niet, dat men wint. Dit is toegift. Het hoofdgescchenk bestaat hierin, dat men tot aan de uiterste grenzen van zijn intellect gedacht heeft, zonder daarbij door emoties gestoord te zijn. Een schaker, die werkelijk terneergeslagen is omdat hij verloren heeft, is dan ook de ware schaker niet. Hij is een verzamelaar van punten. En hij heeft met de collectionneur dit gemeen, dat het hem om het resultaat te doen is. De echte schaker echter kijkt naar de wijze waarop. Ik heb eens een speler ontmoet, die mij kwam vertellen, dat hij zo *mooi* verloren had. Hij had genoten van een combinatie, waarvan hijzelf het slachtoffer was. Dat zijn de ware broeders.

Intussen komt men met deze opvatting niet ver. Om het loutere genoegen van een bepaald denkschema consequent door te voeren riskeert men het verlies van partijen, die met voorzichtig schuiven winst hadden opgeleverd. De ware schaker betaalt die prijs. Hij loopt gaarne langs de rand van de afgrond. Die huijvering is hem liever dan de veiligheid van de vlakte. Hij is een bergbeklimmer. Dit is misschien de reden, waarom vlakke landen zoveel schakers opleveren. Zij compenseren de effenheid van hun omgeving in een geestelijk alpinisme. Want de hele charme van het

schaakspel is de opwinding, dat het *nét* gelukt is. Het is kruis of munt en het dubbeltje, dat dit beslist, staat voortdurend op zijn kant.

Vreselijk is dan ook de blunder. Men kan nu wel zeggen, dat het vermijden daarvan tot de kunst van het schaken behoort, maar ik kan meevoelen met de speler, die verwezen naar zijn stelling staart, omdat hij alle finesses doorzag, maar tevens zijn toren *en prise* zette. Hij is als een voetganger, die in zijn zorg om alle plasjes te ontwijken regelrecht in het kanaal gelopen is. Hier echter kan ik u een advies geven. Het is dit. Wrijf onmiddellijk in uw handen, alsof u zit te popelen van verlangen, dat hij de toren neemt. De man wordt dan wantrouwend. Hij gaat tijd gebruiken. Dat is al iets. Neemt hij de toren, dan fluit u verrast. Hierop wordt de man werkelijk zenuwachtig. Hij kijkt u even aan en u beantwoordt die blik met een meewarig lachje. 'Ja, schaken is moeilijk,' zegt u dan. De opmerking 'Zo, zo, tóch' is misschien iets beter. Dit impliceert, dat er tal van andere mogelijkheden waren, die hij niet gezien heeft. Heel goed is ook: 'Zeker, het kàn,' want dat zet hem aan 't werk over de vraag, wat er dan nog meer gekund had. De volgende zet moet u nu *direct* doen. Hierna staat u op en gaat rustig de zaal door wandelen, alsof u de partij praktisch in uw zak heeft. Als u terugkomt, zit de man nog steeds te denken. Hij zoekt naar iets, dat er niet is, en er bestaat geen afmattender bezigheid. Dit is het moment, om hem bemoedigend op de schouder te kloppen. 'Na afloop analyseren we het,'

zegt u geruststellend, 'u kón niet anders.' Hierna stopt u een pijp en gaat er eens echt van genieten.

Tien tegen één, dat zijn volgende zet zwak is. Hij zit te borduren aan een fictief patroon, waarvan u alleen het geheim bezit. Het lapje bestaat natuurlijk niet, maar dat is juist de kracht ervan. Uw tegenstander wordt voor een denkbeeldig lapje gehouden. Zo'n partij te winnen heeft een aparte bekoring. Ja, ja, ik hoor het u al zeggen: bij echte meesters gebeurt dit niet. Dat klopt. Wij, liefhebbers, hebben een veel rijker repertoire.